

Oamk Journal

Oulun ammattikorkeakoulun julkaisu

Tämä on alkuperäisen julkaisun rinnakkaistallenne. Rinnakkaistallenne saattaa erota alkuperäisestä sivutuksestaan ja painoasultaan.

This is an electronic reprint of the original publication. This version may differ from the original in pagination and typographic detail.

Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä/Please cite the original version:

Korva, S., Hokkanen, L., Huhta, R. & Niemelä, S. 2022. Yhteisöllisyys, pitkäjänteisyys ja koordinointi tukevat startup-ekosysteemin kehittämistä. Oamk Journal 211/2022. <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2022121672374>

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Yhteisöllisyys, pitkäjänteisyys ja koordinointi tukevat startup-ekosysteemin kehittämistä

21.12.2022 - Korva Susanne, Hokkanen Laura, Huhta Riku, Niemelä Sami

Startup-ekosysteemit edistävät alueen osaamista, innovaatiotoimintaa ja elinvoimaisuutta. Artikkelin tavoitteena on tuoda esiin Oulun startup-ekosysteemiä tukevia hyviä käytänteitä ja kehitysehdotuksia benchmark-haastatteluihin pohjautuen. Hyvin toimivissa startup-ekosysteemeissä näyttäisi olevan yhteistä muiden muassa yritysten aktiivinen toiminta osana ekosysteemiä, julkisen sektorin ekosysteemiä koordinoiva rooli, toimijoiden sitouttaminen sekä toiminnan pitkäjänteisyys. Lisäksi toiminnan avoimuus ja yhteisöllisyys nousevat esiin startup-ekosysteemien kehittymistä tukevinä piirteinä.

Tämä artikkeli on osa Oulun alueen startup- ja yrittäjyysekosysteemin tilannekuvan päivitystä sekä kehitysehdotusten laadintaa Oulun startup-ekosysteemille. Artikkelissa tarkastellaan, millaisia käytäntöjä startup-ekosysteemien tukemiseen löytyy eri kaupungeista. Samalla haetaan vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

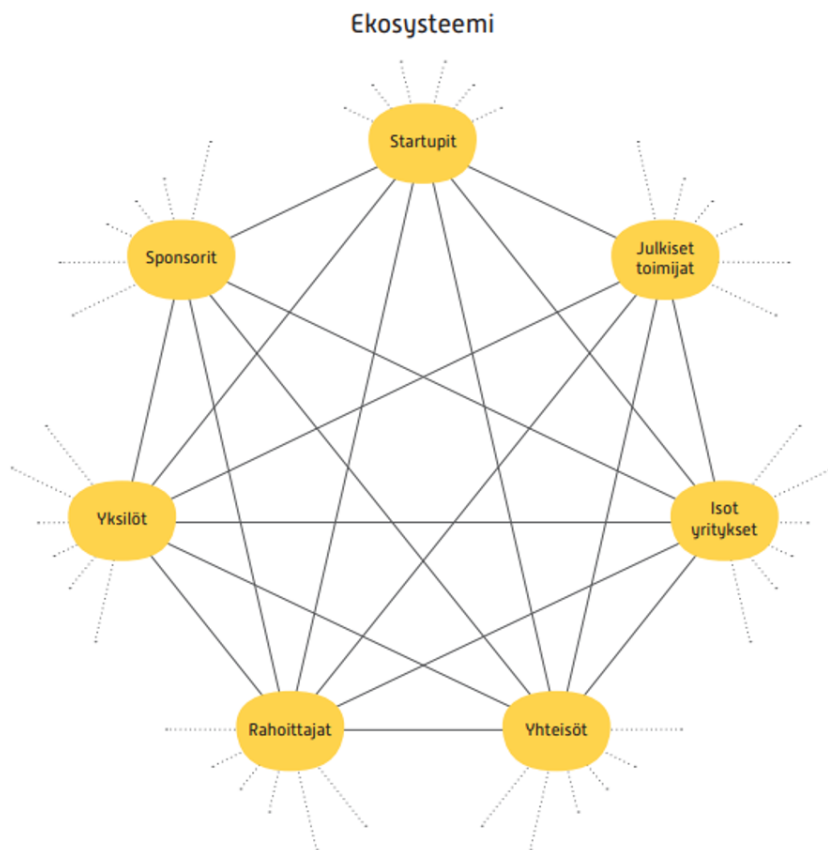
- Millaista yhteistyötä tehdään toimijoiden välillä?
- Mitä yhteistyön hyviä käytänteitä ja toisaalta kehittämiskohteita toiminnassa ilmenee?
- Miten asiakas löytää tietoa tai kuinka hänet ohjataan palveluihin?
- Millaisia tavoitteita startup-kentän osalta on asetettu ja miten startup-kenttää seurataan?

Artikkeli perustuu Oulun ammattikorkeakoulun ja BusinessOulun tekemiin benchmark-haastatteluihin. Haastateltavina ovat olleet kaupunkinsa startup-kentän ja elinkeinoelämän tuntevat henkilöt Joensuusta, Tampereelta, Turusta ja Vantaalta. Haastattelut toteutettiin puolistrukturoituina teemahaastatteluina ja aineistoa käsiteltiin laadullisen tutkimuksen periaatteita mukailien. Artikkelissa avataan ensin startup-ekosysteemin käsitettä, minkä jälkeen keskitytään haastatteluihin edellä mainituista näkökulmista. Lopuksi pohditaan keskeisimpiä asioita startup-ekosysteemin rakentamisessa.

Startup-ekosysteemillä on tärkeä rooli kaupunkien kehityksessä ja vetovoimaisuudessa

Startup-ekosysteemi muodostuu vuorovaikutuksessa olevista startupeista, ihmisistä ja organisaatioista [1]. Startup-yhteisössä vaikuttavia toimijoita ovat yrittäjät, startup- ja kasvuvaiheen yritykset ja niiden työntekijät, mentorit, valmentajat, sijoittajat, yliopistot, vakiintuneet suuret yritykset, startup-yrityksiä tukevat organisaatiot (kuten kiihdyttämöt tai yhteiskäyttötiloja tarjoavat), palvelujen tarjoajat (kuten kirjanpitäjät, pankit, tekniset asiantuntijat), media, intressiryhmät sekä paikallista, alueellista ja kansallista hallintoa edustavat tahot [2].

Tässä artikkelissa startup-yhteisöstä puhutaan startup-ekosysteeminä, sillä ekosysteemissä vaikuttaviksi toimijoiksi katsotaan edellä luetellut toimijat. Näitä osapuolia yhdistävät muun muassa tapahtumat, aktiviteetit, sijainnit sekä vuorovaikutussuhteet ja verkostot [1]. Startup-ekosysteemiin kuuluvat toimijat muodostavat yhdessä ja keskenään vuorovaikutteisia riippuvuussuhteita (ks. kuvio 1) [3]. Ekosysteemin toimijat jakavat yhteisen tavoitteen, merkityksen ja arvot.

KUVIO 1. Startup-ekosysteemin toimijoiden väliset suhteet [3].

Startup-yrityksillä on tärkeä rooli osaamisen, työn, yrittäjyyden ja innovaatioiden kehittämisessä sekä elinkeinorakenteen uudistamisessa ja kansantalouden kilpailukyvyn edistämässä [4] [5]. Blankin [6] mukaan startup-yritys voidaan määritellä yritykseksi, joka etsii toistettavaa ja skaalautuvaa liiketoimintamallia. Uutuusarvo ja kasvuhakuisuus erottavat ne perinteisistä, usein paikallisesti toimivista pk-yrityksistä [2]. Startup-yrityksiä määritellään monesti myös ajallisesta näkökulmasta. Esimerkiksi Business Finlandin [7] mukaan startup-palvelut on suunnattu pääsääntöisesti alle viisi vuotta toimineille yrityksille.

Menestyäkseen startup-yhteisöt ja yritysekosysteemit tarvitsevat muun muassa ideoita, taitoa, teknologioita ja osaamista. Lisäksi tarvitaan kokemusta, riittävästi ja monipuolisesti toimijoita tietyllä alueella, rahoitusta, toimivaa infrastruktuuria ja vakaata toimintaympäristöä [2].

Toimijoiden välinen yhteistyö on yksi tärkeimmistä ominaisuuksista startup-ekosysteemin toiminnassa

Haastatellut toivat poikkeuksetta esiin luontevan ja hyvän yhteistyön merkityksen. Matalan kynnyksen yhteistyötä pidettiin olennaisena osana startup- ja yrittäjyytekosysteemit toiminnassa.

Eri kaupungeissa ekosysteemin toimijoiksi tunnistettiin esimerkiksi kaupunki, kaupungin kehitysyhtiöt, oppilaitokset, yksityiset yritykset, sairaanhoitopiiri, maakuntien liitot, ELY-keskukset sekä yrittäjyyttä edistävät järjestöt. Kaupungin ja julkisten toimijoiden rooli ekosysteemissä on merkittävä, ja ne ovat ottaneet luontevasti pääkoordinoijan roolin ekosysteemin perustamisessa ja sen ylläpidossa.

Ekosysteemin perustamiseen ja siihen liittyviin pilotointeihin on monesti hyödynnetty hankerahoitusta. Isot kärkihankkeet voivat toimia vipuvoimana ja sitouttavat eri osapuolia mukaan. Toimintaympäristöä voidaan kehittää myös toimialakohtaisten kehittämisohjelmien kautta (esimerkiksi teknologia-, terveys- tai kulttuurikampukset Turussa tai kärkiklusterit Vantaalla). Lisäksi strategisten linjausten edistämiseksi allianssin merkitys startup-ekosysteemissä korostuu, sillä yhteenliittymän avulla voidaan edistää ja mahdollistaa laajempaa yhteistyötä yli organisaatorajojen.

Yhteinen tavoite ja vuorovaikutussuhteet luovat kestäväää pohjaa ekosysteemille

Haastatteluissa nousivat hyvää yhteistyötä tukevinä tekijöinä esiin muun muassa toistensa tunteminen, yhteisen suunnan ja tahtotilan jakaminen, avoin tekeminen ja luottamuksen rakentaminen. Vuorovaikutusta ja avointa keskustelukulttuuria ylläpidetään esimerkiksi round table -tilaisuuksilla, jotka kokoavat yhteen yksityiset yritykset ja julkiset toimijat ja auttavat tuomaan esiin ideat ja tarpeet.

Myös toimiva oppilaitosyhteistyö on tärkeää. Tästä hyvä esimerkki on kaupunkiorganisaation yrittäjyysvalmentajien jalkautuminen kampuksille ja tiivis yhteistyö yrittäjyysopettajien kanssa yrittäjyyskurssien suunnittelussa. Oppilaitosyhteistyön avulla saadaan hyviä asiakasvirtoja muun muassa kaupungin tarjoamiin valmennus- ja yrittäjyyspalveluihin. Tämän on havaittu olevan selkeä väylä alkavien yrittäjien palveluihin ja tehokas keino saada uusia kasvuyrittäjiä alueelle.

Myös yhteinen keskitetty fyysinen kohtaamispaikka (kuten SparkUp Turussa tai Platform6 Tampereella) ja matalan kynnyksen tapahtumat ekosysteemin toimijoille edistävät yhteistyötä. Satunnaiset, luontevat kohtaamiset ja ajatusten vaihto ovat arvokkaita muun muassa yhteistyön edistämiseksi, ongelmatilanteiden ratkaisussa, avun antamisessa ja saannissa sekä uusien mahdollisuuksien luomisessa.

Haastatteluissa tunnistettiin tärkeäksi myös yhteistyö yli kunta- ja maakuntarajojen sekä kansainvälisesti. Kaupungit voivat erikoistua tietyissä palveluissa ja tarjota niitä myös muista kaupungeista tuleville yrityksille (esimerkiksi ProHealth Growth -kasvuohjelma). Tällöin ekosysteemimäisen toiminnan voidaan ajatella laajentuvan myös kaupunkien väliseksi yhteistyöksi ja verkostoitumiseksi.

Henkilöstön vaihtuvuus, osaamisen pysyminen alueella sekä ristiriidat luovat haasteita ekosysteemille

Yksi merkittävä haaste startup- ja yrittäjyys ekosysteemin ylläpidossa voi olla henkilöstön vaihtuvuus. Erityisesti hiljaisen tiedon siirtymisen haasteet sekä tiedon ja osaamisen siirtyminen eteenpäin ovat ongelmallisia henkilöiden vaihtuessa.

Nivelvaiheessa oleville henkilöille, tiimeille ja yrittäjille on tarjottava tukea ja palveluita. Esimerkiksi erilaisista valmennus- ja muista ohjelmista (kuten omistajanvaihdoksiin liittyvät ohjelmat tai Nuori Yrittäjyys -toiminta) tuleville henkilöille tulisi tarjota katkeamattomia palveluketjuja.

Lisäksi haasteena on saada osaaminen pysymään alueella, sillä esimerkiksi opiskelijat voivat lähteä muualle Suomeen valmistumisen jälkeen. Kansainvälisten ja vieraskielisten opiskelijoiden määrä oppilaitoksissa on noussut ja heidän joukostaan löytyy paljon startup-yrittäjyydestä kiinnostuneita henkilöitä, joten palveluita tulee kyetä tarjoamaan myös englanniksi. Toimijoiden profiloituminen kansainväliseksi vahvistaa koko startup-ekosysteemiä ja herättää positiivista huomiota.

Vuoropuhelun haasteena voivat olla ristiriidat ja näkemuserot eri toimijoiden välillä. Eri näkökulmat tulee saada osaksi yhteistä keskustelua, ja vuoropuhelulla ratkotaan paljon epäluuloja ja pelkoja.

Palveluiden kuvaus, ohjaaminen palveluihin ja tavoitteiden mittaaminen

Haastatelluilla kaupungeilla on samantyylinen palvelupolku, joka sisältää seuraavia vaihteita:

1. Inspiraatio ja idean konseptointi
2. Idean validointi eli testaus
3. Yrityksen perustaminen (y-tunnus)
4. Kasvu ja kansainvälistyminen

Osassa kaupungeja on tehty sisäisesti ekosysteemikuvausta ja tarkasteltu palveluita esimerkiksi palvelupolkunäkökulmasta. Palvelupolun kuvaus voi olla haasteellista, jos palveluita ja niitä tarjoavia toimijoita on paljon ja käyttäjän voi olla vaikeaa tunnistaa juuri omaan tarpeeseensa sopivat palvelut. Eräässä haastattelussa nousivatkin esiin avainpalvelujen tunnistaminen sekä palvelukartan rajaus ja fokusointi käyttäjänäkökulmasta esimerkiksi vaiheittain tai toimialoittain.

Yritysten ohella palvelu- ja ekosysteemikuvaukset koettiin hyväksi työkaluksi myös ekosysteemien kehittäjille, koordinoijille ja asiantuntijoille. Esiin nostettiin asiakkaiden

tavoittaminen ja aktivointi sähköisten alustojen kautta pandemian myötä muuttuneessa ympäristössä. Lisäksi mainittiin, että palveluntuottajat voivat hyötyä laajemmasta kuvauksesta siinä missä yrityskäyttäjät fokusoidummasta. Samoin huomioitiin hyvän palvelukuvauksen merkitys myös alueen vetovoimaisuuden kannalta.

Hyvin tuotetun palvelukuvauksen ohella myös asiantuntijoiden rooli havaittiin tärkeäksi palveluihin ohjaamisessa. Yritysten haasteena voi olla tunnistaa, missä vaiheessa niiden toiminta on ja mikä palvelu olisi tarpeellisin. Palvelutarjonta ja palvelujen kuvaaminen myös yritysten nivelvaiheiden kannalta on olennaista. Ekosysteemin ja palvelujen kuvaamisessa tietojen ajantasaisuus on erityisen tärkeää. Tietoja onkin syytä päivittää vähintään puolen vuoden välein.

Kaupunkien välillä on eroja siinä, kuinka startup-kenttää seurataan. Tavoitteita voidaan asettaa esimerkiksi uusien yritysten, uusien startup-yritysten, uusien startup-aihioiden, maahanmuuttajataustaisten perustamien yritysten, kansainvälistyvien tai kasvuyritysten määrälle, joten monet asiakasryhmät on otettu huomioon tavoitteita ja mittareita asetettaessa. Yhdessä kaupungeista seurantaa tehdään systemaattisesti yrityksille kohdistetulla noin 30 kysymyksen haastattelulla, jossa huomioidaan muun muassa kasvu, kehittämistarpeet, kansainvälistyminen ja tyytyväisyys kaupungin toimintaympäristöön.

Eräässä haastattelussa mainittiin, että jatkossa kiinnitetään huomiota siihen, mistä aihioita ja tiimejä tulee ”alkavien yrittäjien putkeen”. Alun ja lopun lisäksi on tärkeää seurata koko prosessia, mitä ”putken sisällä” tapahtuu. Kaikkiaan systemaattista seurantaa erilaisin mittareiden avulla pidettiin keskeisenä osana startup-ekosysteemin koordinoitua.

Startup-ekosysteemissä toimivien roolit ovat monipuolisia

Kuviossa 2 tuodaan esiin yritysten menestymisen priorisointi sekä yhteisöllisyyden merkitys ekosysteemin ominaisuuksina. Ekosysteemin toiminnan on vastattava todellisia tarpeita. Julkisten toimijoiden rooli on merkittävä muun muassa resursoinnin ja koordinoinnin kannalta.

ASKELEITA TOIMIVAAN STARTUP-EKOSYSTEEMIIN

Ykkösprioriteettina yritysten menestyminen

Startup-ekosysteemin tärkein tehtävä on auttaa yrityksiä. Yrittäjät toimivat roolimallina, mentoreina ja suunnan näyttäjinä ekosysteemissä.

Yhteisöllisyys

Verkostossa tulee vallita luottamuksen, keskenäisen tuen ja yhteistyön ilmapiiri. Tärkeää on tekemisen avoimuus sekä mahdollisuus osallistua matalalla kynnyksellä.

Toiminnan tulee vastata todellisia tarpeita

Aktiivinen toiminta, mikä merkityksellisesti sitouttaa yhteiseen tekemiseen. Kohtaamiset ja yhteistyö yli organisaatio- ja maantieteellisten rajojen tukee yritysten menestymistä.

Julkisten toimijoiden rooli

Startup-ekosysteemin tukeminen tulisi olla osa alueellista politiikkaa elinvoimaisen ja virikkeellisen toiminnan perustaksi. Resursointiin tulee sitoutua pitkäjänteisesti.

KUVIO 2. Askeleita toimivaan startup-ekosysteemiin.

Kuten Laasonen ym. [8] toteavat, julkisen sektorin rooli innovaatioekosysteemissä on tunnistettu merkittävän laajaksi. Haastatteluissa nousi vastaavasti esiin, että julkisen toimijan tulee ottaa päävastuu startup-yhteisön perustamisesta sekä sen pääkoordinoinnista. Yrittäjillä ei välttämättä ole aikaa tarkastella toimintaympäristöä isommassa kuvassa, joten julkisen toimijan tulee toimia mahdollistajana.

Ketolan [3] mukaan elinkeinoelämän uudistumisessa uusien kasvuhakuisten liiketoimintojen parissa luodaan alueelle muun muassa elinvoimaista kyvykkyyttä, monipuolisia verkostoja sekä arvokasta pääomaa. Startup-ekosysteemin edistämisen tulee tästä syystä olla osa alueellista politiikkaa. Haastatteluissa tuotiinkin esiin kaupungin johdon rooli, esimerkiksi elinkeinojohtajan panos. Samaan tapaan Feld ja Hathaway [2] nostavat esille niin kutsutun aloitteen tekijät, jotka itse eivät ole startup-yrittäjiä, mutta vaikuttavat merkittävästi startup-ekosysteemin rakentumiseen.

Vaikka julkisen sektorin rooli startup-ekosysteemin perustamisessa ja koordinoinnissa on merkittävä, on Feldin ja Hathawayn [2] mukaan elintärkeää, että yhteisöä johtavat yrittäjät. Yrittäjät toimivat yhteisössä roolimallina, inspiraation lähteinä sekä mentoreina muille yrittäjille. Yrittäjät määrittelevät yhteisön suuntaa sekä yleistä ilmapiiriä ja yrittäjyyskulttuuria. Startup-yhteisön tärkein tehtävä onkin auttaa yrittäjiä menestymään.

Toimenpiteet tulee valita alueellisten haasteiden ja mahdollisuuksien mukaisesti

Ketolan [3] mukaan liikkeelle panevana voimana ekosysteemin perustamiselle voi toimia hankerahoitus, jonka kautta edistetty toiminta on parhaimmillaan tukiessaan aitoja, olemassa olevia tarpeita. On kuitenkin huomattu, että hankerahoituksella kehitetty toiminta ei riitä aidon ja pitkäikäisen yhteistyön motivaattoriksi eikä toiminta muodostu pysyväksi. Toiminnan resursointiin on varauduttava niin, että siihen ollaan valmiita sitoutumaan edelleen hankkeen päätyttyä.

Haastatteluissa tuotiin esiin startup-ekosysteemeille tyypillinen aaltoilevuus, esimerkiksi ekosysteemien aktiivisuus ja panostuksien määrä ekosysteemiin elävät. Haastatteluissa mainittiin erilaisia aktiivisia kokeiluja startup-ekosysteemin hyväksi, joiden toteutusta on kuitenkin haastanut koordinoinnin puute, verkostojen hajanaisuus tai maailmanlaajuinen pandemia. Aaltoilevuus korostaa pitkäjänteisyyden ja yhteistyön merkitystä.

Verkostossa tulee vallita luottamuksen, keskinäisen tuen ja yhteistyön ilmapiiri, ja yhteisössä on oltava aktiivista, osallistavaa ja sitouttavaa toimintaa [2]. Samoin haastatteluissa nousivat esiin yhteisöllisyys, avoin ja innokas osallistuminen kehittämiseen, kohtaamisten merkitys ja matalan kynnyksen toiminta. Huoli vuoropuhelun avoimuudesta, epäluulosta sekä toisistaan kaukaisista ajatuksista toimijoiden kesken voi luoda syvää kuilua yhteisössä. Kuilun välttämiseksi luottamuksen rakentaminen toimijoiden välille on yksi yhteisön tärkeimmistä tehtävistä. Parhaat yhteisöt ovat vuorovaikutuksessa muiden yhteisöjen kanssa [2]. Myös haastatteluissa nousi esiin yhteistyö muiden kaupunkien kanssa Suomessa ja kansainvälisesti.

Valikoitujen kaupunkien asiantuntijoiden haastatteluista syntynyt kuva startup-ekosysteemien koordinoinnin ja kehittämisen elementeistä ja haasteista vastaa melko hyvin kirjallisuudessa esitettyjä käsityksiä. Oulun startup-ekosysteemin kehittämisen kannalta on olennaista huomioida, että haastatteluaineiston perusteella voidaan todeta, että ekosysteemit toiminnan haasteisiin voidaan vastata hyvinkin erilaisilla toimenpiteillä – siitäkin huolimatta, että startup-ekosysteemeistä vallitsisi sinällään hyvinkin yhteneväisiä käsityksiä. On tärkeää tunnistaa alueelle ominaiset haasteet ja mahdollisuudet ja valita oikeat toimenpiteet näiden mukaisesti.

Susanne Korva

projektikoordinaattori

Oulun ammattikorkeakoulu, Liiketalouden yksikkö

Laura Hokkanen

projektipäällikkö

Oulun ammattikorkeakoulu, Liiketalouden yksikkö

Riku Huhta

asiantuntija

BusinessOulu, yritysrahoitus ja omistajanvaihdokset

Sami Niemelä

yliopettaja

Oulun ammattikorkeakoulu, Innovaatiokeskus

Artikkeli on toteutettu osana [AKKE OIA 2021-2027 käynnistäminen -hankkeen](#) Startup ja yrittäjyys esiselvitys -työpakettia sekä [Hautomotoiminnan alueellinen yhteistyö -hanketta](#).

Lähteet

[1] Startup commons. 2022. Startup Ecosystem Whitepaper. Hakupäivä 10.10.2022.

<https://www.startupcommons.org/>

[2] Feld, B. & Hathaway, I. 2020. The Startup community way. Evolving an entrepreneurial ecosystem. Hoboken, New Jersey: John Wiley & Sons, Inc.

[3] Ketola, T. 2019. Julkinen sektori startup-ekosysteemissä. Pelikirja julkisten toimijoiden strategiseen yhteistyöhön startup-ekosysteemissä. Pirkanmaan liitto, Suomen itsenäisyyden juhlarahasto. Hakupäivä 31.10.2022.

<https://www.sitra.fi/app/uploads/2019/10/julkinen-sektori-startup-ekosysteemissa.pdf>

[4] Keskuskauppakamari. 2020. Suomesta paras paikka startupeille. Hakupäivä

10.10.2022. <https://kauppakamari.fi/wp-content/uploads/2020/05/startup-teesit-final.pdf>

[5] Keskuskauppakamari. 2022. Startupit. Hakupäivä 10.10.2022.

<https://kauppakamari.fi/vaikuttaminen/innovaatiopolitiikka-ipr-ja-digitalisaatio/start-upit/>

[6] Blank, S. 2010. What's a Startup? First principles. Hakupäivä 10.10.2022.

<https://steveblank.com/2010/01/25/whats-a-startup-first-principles/>

[7] Business Finland. 2022. Business Finlandin palvelut startup-yrityksille. Hakupäivä

10.10.2022. <https://www.businessfinland.fi/suomalaisille-asiakkaille/palvelut/startup-yritys/startup-yritys>

[8] Laasonen, V., Ruokonen, H., Talvitie, J., Lähteenmäki, K., Kolehmainen, J., Ranta, T.,

Järvelin, A-M. & Piirainen, K. 2019. Selvitys innovaatioympäristöjen ja ekosysteemien menestystekijöistä sekä julkisen sektorin rooleista kehityksessä. Opetus- ja

kulttuuriministeriön julkaisuja 2019:32. Hakupäivä 31.10.2022. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-660-7>

METATIEDOT

Tyyppi: Artikkel

Julkaisija: Oulun ammattikorkeakoulu

Julkaisunumero: 211/2022

Julkaisuvuosi: 2022

Tekijätiedot: Korva Susanne, Hokkanen Laura, Huhta Riku, Niemelä Sami

Oikeudet: [CC BY-SA 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/)

Kieli: suomi

Pysyvä osoite: <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2022121672374>

Tiivistelmä: Startup-ekosysteemit edistävät alueen osaamista, innovaatiotoimintaa ja elinvoimaisuutta. Artikkelin tavoitteena on tuoda esiin Oulun startup-ekosysteemiä tukevia hyviä käytänteitä ja kehitysehdotuksia benchmark-haastatteluihin pohjautuen. Hyvin toimivissa startup-ekosysteemeissä näyttäisi olevan yhteistä muiden muassa yritysten aktiivinen toiminta osana ekosysteemiä, julkisen sektorin ekosysteemiä koordinoiva rooli, toimijoiden sitouttaminen sekä toiminnan pitkäjänteisyys. Lisäksi toiminnan avoimuus ja yhteisöllisyys nousevat esiin startup-ekosysteemien kehittymistä tukevinä piirteinä.